

Spoštovani Marko Maver, državni sekretar na Ministrstvu za okolje in prostor,
dr. Jože Podgoršek, državni sekretar na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano,
Lilijana Kozlovič, v.d. generalnega direktorja Agencije RS za okolje,
drugi visoki gostje in vsi udeleženci posveta

lepo pozdravljeni in dobrodošli na današnjem posvetu z naslovom Znanost o okolju, ki ga organizira Državni svet. Lepo se zahvaljujemo tudi Institutu Jožefa Stefana, da lahko v njihovih prostorih gostimo ta zanimiv posvet, saj našo dvorano v Državnem svetu še prenavljajo.

Pojem okolja je po Zakonu o varstvu okolja definirano kot tisti del narave, kamor seže ali bi lahko segel vpliv človekovega delovanja, pri čemer je sam sestavni del tega okolja, od katerega je odvisno njegovo zdravje in kakovost življenja. Vloga znanosti je v skrbi za zdravje in ohranjanje čistega okolja za prihodnje generacije izjemno pomembna. Okoljska vprašanja namreč postajajo z razvojem družbe vse bolj kompleksna in zahtevajo vedno nova znanstvena dognanja in vključevanje različnih znanj pri njihovem reševanju ter usklajeno delovanje vseh sfer družbe: od vlade in vseh resornih ministrstev, gospodarstva, strokovne javnosti, lokalnih oblasti do nevladnih organizacij in civilne družbe.

V Državnem svetu se v okviru Komisije za lokalno samoupravo in regionalni razvoj ter Komisije za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano srečujemo z različnimi vidiki vplivov na okolje. Ob obravnavi zakonskih in drugih strateških dokumentov naslavljamo izzive in predloge za njihovo obvladovanje ter na drugi strani izpostavljam vprašanja prihodnjega razvoja države in bivanjskih pogojev človeka v slovenskem prostoru. Bistvo je v vzpostavitvi enakopravnega razmerja med razvojnimi potrebami posameznika in družbe kot celote ter potrebo po ohranitvi okolja.

Pri svojem delu pogosto naletimo na dileme predvsem na posebnih varstvenih območjih, kot je Natura 2000. Ta sicer predstavljajo edinstveno in ekološko pomembna območja ter pomembno prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti, a obenem zaradi različnih administrativnih ovir bremenijo lastnike zemljišč in jih ovirajo pri iskanju razvojnih priložnosti.

Številna vprašanja poraja tudi energetska politika. Obnovljivi viri energije so v povezavi s podnebnimi spremembami in mednarodnimi okoljskimi zavezami zagotovo edina prava usmeritev prihodnje energetske politike. Nenazadnje si vsi želimo živeti v čistem okolju, a vprašanje je, kdaj bomo sposobni uresničiti prehod v nizkoogljično družbo in v celoti opustiti fosilne vire. V strateških dokumentih – kot je energetski koncept Slovenije ali nacionalni energetski podnebni načrt – sicer lahko zapišemo ambiciozne cilje, ki pa jih glede na dejansko stanje in zmožnosti države in družbe kot celote ne bi uspeli uresničiti in bi bili zato to – na žalost – le spisek želja. Tak primer je TEŠ 6. V strateške dokumente lahko navedemo ambiciozne cilje glede končanja uporabe premoga za proizvodnjo električne energije, vendar je vprašanje, kaj bi se zgodilo, če ugotovimo, da za proizvodnjo električne energije še zmeraj potrebujemo TEŠ 6. Ob tem se zastavlja vprašanje, ali v povezavi z nadaljnjo usmeritvijo slovenske energetike o zanesljivi, trajnostni in konkurenčni oskrbi z energijo še naprej vztrajati na obratovanju TEŠ ali se nasloniti na tuje proizvodne vire za

pokrivanje slovenskih potreb po električni energiji? Domači obnovljivi viri energije, ki so tudi nezanesljivi, v doglednem času namreč ne morejo nadomestiti izpada TEŠ.

Nujnost vlaganja v obnovljive vire energije je tudi v tem, da je verjetno nerealno pričakovati nadaljnjo rabo jedrske energije po izteku življenjske dobe Nuklearne elektrarne Krško oz. gradnjo nove jedrske elektrarne. Ker bi v takem primeru lahko primanjkljaj električne energije nadomestili le z uvozom, bi se prav tako soočili z vprašanjem zanesljive in stroškovno sprejemljive oskrbe z električno energijo.

Zato je ponovno na mestu spodbujanje vlaganja v obnovljive vire energije. Glede na sedanjo zanemarljivo prisotnost vetrnih elektrarn, tudi v primerjavi s sosednjimi državami, v Državnem svetu pozdravljamo podporno shemo za spodbujanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov energije. Zaskrbljujoče pa je ob tem dejstvo, da je umeščanje vetrnih elektrarn v prostor zelo zahteven in dolgotrajen postopek, česar se zaveda tudi država. Če bo umeščanje izbranih projektov vetrnih elektrarn dolgotrajno, tudi na račun različnih civilnih iniciativ, in v potrebnem roku investitorjem ne bo uspelo zgraditi vetrnih elektrarn, se pod vprašanj postavlja uresničevanje zastavljenih ciljev Slovenije na področju obnovljivih virov energije. Zato apeliramo na državo, da če podpira tovrstne projekte in jih tudi finančno spodbuja, mora vzpostaviti tak zakonodajni okvir, ki bo zagotovil realizacijo investicij.

Odpadna embalaža je še en vidik varovanja okolja, ki se dotika vseh nas. Pomembno je, da država podpira inovativno obnašanje in inovacije, ki bodo usmerjene v snovno predelavo odpadkov na izvoru. Ob zavedanju nujnosti preprečevanja nastajanja odpadkov in zmanjšanja njihove količine na izvoru, pa ne smemo mimo dejstva, da njihovega nastajanja ne moremo popolnoma ustaviti. Vedno bo tudi nastajala določena količina odpadkov, ki jih v okviru petstopenjske hierarhije ravnanja z odpadki ni moč ponovno uporabiti ali reciklirati, ampak termično obdelati in pri tem pridobivati toplotno in električno energijo. Ob tem v Državnem svetu ugotavljamo, da se bo v prihodnje v luči zasledovanja okoljskih ciljev na račun povečevanja količine odpadkov za recikliranje zmanjšala količina odpadkov, primernih za sežig. Ob upoštevanju navedenega se mora država v sodelovanju s stroko resno lotiti problema trenutnega kopičenja lahke frakcije odpadkov in namesto, da plačujemo visoke stroške energetske izrabe odpadkov v tujini, poiskati potencialne lokacije in sredstva preusmeriti v izgradnjo novih ali nadgradnjo obstoječih objektov za termično obdelavo odpadkov v domačem prostoru. V Državnem svetu prevladuje mnenje, da je v luči samozadostnosti in tudi omejenih možnosti nadaljnje uporabe določenih plastičnih odpadkov nujno opraviti resno analizo vseh potencialnih lokacij za sežigalnico in izbrati eno lokacijo ter zgraditi okoljsko in družbeno sprejemljivo sežigalnico za energetske izrabe odpadkov po vzoru sodobne sežigalnice na Dunaju. V zvezi s tem vprašanjem se zopet kaže problematičnost odsotnosti regij, ki bi morale imeti svojo vlogo pri nastajanju centrov za ravnanje z odpadki, ki jih zahodno od Ljubljane sploh ni.

Poseben segment je tudi ogrevanje. V preteklosti se je ogrevanje z lesno biomaso spodbujalo, danes pa ugotavljamo, da je tovrstna kurjava z vidika kakovosti zraka problematična. V zvezi s tem se ugotavlja, da je predvsem problematično kurjenje v starih kurilnih napravah, ki ne izpolnjujejo okoljskih standardov, poleg tega na višje emisije vpliva tudi nepravilno kurjenje.

Zato je nujno ozaveščati ljudi o pravilnosti kurjenja, subvencioniranje priključevanja na daljinsko ogrevanje ter menjava zastarelih kurilnih naprav z novimi. Na žalost finančne spodbude socialno šibkim občanom za zamenjavo starih kurilnih naprav na trdna goriva z novimi kurilnimi napravami na lesno biomaso preko Ekosklada v veliko primerih ne zadoščajo. Zato bi kazalo razmisliti tudi o subvencioniranju nakupa goriva, saj se zaradi previsokih stroškov goriva marsikdo ne odloči za menjavo kurilne naprave. Priložnost za spodbujanje trajnostnega razvoja in decentralizacijo oz. regionalizacijo daje tudi pobuda Pametnih vasi. Kot ugotavljamo v Državnem svetu, daje pobuda možnost povezovanja različnih politik (npr. podeželje, gospodarstvo, promet, izobraževanje) in financiranja projektov iz različnih virov s ciljem zmanjševanja razvojnih razlik. Z boljšo infrastrukturo in s tem mobilnostjo prebivalstva lahko pomembno vplivamo na sožitje med podeželjem in mesti.

Veliko je še manjših, enostavnejših ukrepov, ki ne potrebujejo velikih vlaganj, le voljo, da se jih izvaja, a imajo lahko zelo velik učinek na varovanje okolja. Tak primer je dobrodelna akcija zmanjševanja količin nagrobnih sveč »Manj svečk za manj grobov«. Snovalci akcije že več let vse bolj uspešno osveščajo javnost o ogromnih količinah sveč, problemom njihovega recikliranja in možnostjo, da z donacijo pomagati tistim, ki pomoč potrebujejo. Ob zavedanju tradicije prižiganja svečk na grobovih bližnjih v Državnem svetu se strinjamo, da se osveščenost ljudi o problematiki odpadnih nagrobnih sveč in o alternativnih načinih izražanja spoštovanja umrlim širi na nacionalni ravni.

Tu sem navedel le nekaj okoljskih tem, ki smo jih že izpostavili v Državnem svetu. Verjamem pa, da bo današnji posvet glede na skrbno pripravljen program in udeležbo strokovnjakov z različnih področij, zagotovo zanimiv in obsežen. Želim vam uspešno razpravo in verjamem, da bodo izražena stališča današnjega srečanja predstavljala pomemben prispevek pri oblikovanju razvojnih politik, ki imajo vpliv na sedanje in prihodnje generacije.